

Софийски университет “Свети Климент Охридски”

Георги Петров Христов

„Аспекти на икономическо насилие: Нарковойната в
Мексико и фактори, въздействащи върху избухването
и динамиката ѝ“

АВТОРЕФЕРАТ

Професионално направление: 3:3. Политически науки
Научна специалност: Политология (Международни
отношения)

Научен ръководител: доц. Д-р Любов Григорова
Минчева

София, 2017
СЪДЪРЖАНИЕ НА АВТОРЕФЕРАТА

1. Обща характеристика на дисертационния труд - 4
2. Кратко изложение на дисертационния труд - 8
  - Първа част: Теоретична дискусия – 8
  - Втора част: Едогенни фактори въздействащи върху избухването и динамиката на нарковойната в Мексико – 11
  - Трета част: Екзогенни фактори въздействащи върху избухването и динамиката на нарковойната в Мексико – 30
  - Четвърта част: Анализ на взаимодействие на ендогенни и екзогенни фактори – 39
3. Заключение и изводи - 42
4. Справка за публикациите по темата на дисертационния труд - 49
5. Справка за научните приноси в дисертацията - 49

Докторантът е зачислен на самостоятелна подготовка към катедра „Политология“ на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ със Заповед № РД 20-1232/29.07.2014 г. Отчислен е с право на защита през м. Май, 2017 г.

Научно жури:

Проф. Атанас Гочев
Доц. Антоний Гълъбов
Доц. Красен Станчев
Доц. Георги Петрунов
Доц. Любов Г. Минчева

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 05.10.2017 г. в зала .... Материалите по защитата са на разположение в катедра „Политология“, Философски факултет.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА:

Увод – 5

Хипотеза – 9

Методология – 11

Теоретична дискусия - 12

Ендогенни фактори, въздействащи върху избухването и динамиката на нарковойната в Мексико - 70

1.1 Политическа среда и влиянието ѝ при формиране на наркоикономиката в Мексико преди 2000 г. - 71

1.2 Обем и структура на мексиканската наркоикономика - 88

1.3 Промяна в политическата среда през 2000 г., и изостряне на конфликта на държавата с нарко-картелите - 104

1.4 Политическият курс на президента Felipe Calderon – 109

1.5 Ерозия на институционалността - 123

1.6 Структурни финансово-икономически проблеми, бедност и социално неравенство, като ендогенен социално-икономически фактор за задълбочаване проблема с наркотърговията - 140

Екзогенни фактори, въздействащи върху избухването и динамиката на нарковойната в Мексико - 158

2.1 Динамика в развитието на мексиканския престъпен свят - 159

2.2 Международна среда – 191

2.3 САЩ като фактор влияещ върху динамиката на конфликта – 211

2.4 Регионални фактори – 230

3. Анализ на взаимодействието в/и между ендогенни и екзогенни фактори – 251

Изводите и препоръките от мексиканската нарковойна - инструментариум за разрешаване на глобалния проблем с наркотиците - 286

Заклучение – 294

Съкращения – 297

Библиография – 298

1. Обща характеристика на дисертационния труд

В света съществуват около 250 милиона души употребяващи наркотици, което представлява около 5% от световното население. Над 10% от потребителите на наркотици имат развита тежка зависимост към тези вещества, като ежегодно броя на смъртните случаи от свръхдоза е около 180 хил. души.

Нарковойната в Мексико е изключително значим икономически и политически проблем съпоставим с невъзможността за разрешаване на проблема с наркотиците в глобален план. Това е проблем, който ангажира вниманието на редица изследователи, политици и граждани. Анализът в дисертацията и направените изводи и препоръки имат за цел да предложат един всеобхватен подход по отношение разглеждането на тематиката свързана с нарковойната в Мексико и да осигурят богата аналитична база в търсенето на пътища за справяне с глобалния проблем с наркотиците.

В периода до 2012 г. световната общественост става свидетел на изключително кървав конфликт разиграван се на територията на Мексико. Всекидневно медиите изнасят информация за убийства, насилие и обществен терор, пряко свързан с обявената от президента на държавата през 2006 г. война срещу нарко-картелите в страната.

ПРЕДМЕТ на нашето изследване е избухването и динамиката на нарковойната в Мексико. ОБЕКТ на изследването са факторите, които въздействат върху тези процеси.

Периодът на изследването обхваща годините до 2012 г., когато приключва президентският мандат на Felipe Calderon и се слага край на радикалното противопоставяне на мексиканската държава срещу местните нарко-картели.

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ВЪПРОСИ Настоящото изследване отговаря на следните изследователски въпроси:

Какво обуславя необходимостта да се прибегне към въоръжен курс в политическата стратегия на Мексико по отношение на взаимодействието на държавата с нарко-картелите?

Какви фактори обясняват възникването и дългосрочното функциониране на мексиканската наркоикономика?

ЦЕЛ на нашето изследване е да разкрием и анализираме мащабността на генерираните от наркотиците проблеми и как те застрашават социалната стабилност и икономическия просперитет на обществото, и водят до ерозия на институцията на държавата. Посредством поставената задача да анализираме основните фактори въздействащи върху избухването и динамиката на нарковойната в Мексико, ние разкриваме

взаимовръзката между отделни паралелно течащи процеси в рамките на националната държава и международната среда.

Основната ЗАДАЧА на дисертационния труд е: /А/ изясняването на понятийния апарат използван при анализирането на различни процеси и явления регистрирани в хода на нарковойната; /Б/ изясняване на обхвата и структурата на ендогенните и екзогенните фактори въздействащи върху конфликта; /В/ анализиране на взаимодействието в/и между ендогенните и екзогенните фактори и /Г/ извличането на изводи и препоръки от мексиканската нарковойна, като предпоставка за разрешаване на глобалния проблем с наркотиците.

В настоящия дисертационен труд СЕ ТВЪРДИ, че зараждането и развитието на нарковойната в Мексико е следствие от въздействието на множество фактори, едни от тях – ендогенни, а други екзогенни. В групата на **ендогенните фактори** влизат - политическата среда и влиянието ѝ при формиране на наркоикономиката в Мексико преди 2000 г.; обем и структура на мексиканската наркоикономика; промяна в политическата среда през 2000 г., изостряне на конфликта на държавата с нарко-картелите; политическият курс на президента Felipe Calderon; ерозия на институционалността и структурните финансово-икономически проблеми,

бедността и социалното неравенство, задълбочаване проблема с наркотърговията.

В групата **екзогенните фактори** влизат - динамиката в развитието на мексиканския престъпен свят; международната среда; САЩ като фактор влияещ върху динамиката на конфликта както и регионални фактори.

Настоящата дисертация е разработена въз основа на направен исторически преглед, политологически и сравнителен анализ на формирането и действието на факторите водещи до избухването и хода на нарковойната в Мексико.

МЕТОДОЛОГИЯТА на настоящото изследване включва работа с два вида източници: Първични, а именно - доклади, приложения, анализи, статистики, прессъобщения и пр. на ООН, World Bank, IMF, OECD, CICAD както и на други национални, международни и регионални организации. Вторичните източници включват научни трудове и специализирани анализи по съответната проблематика. В разработката е представен анализ на политически и експертни документи, както и събития с национален, международен, институционален и социално-икономически характер, които имат директно или индиректно отношение към темата. Подходът е исторически. Същевременно използваме и политологичен и сравнителен

анализ в опита си да анализираме факторите, обусловили началото и хода на нарковойната в Мексико.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ, правим опит да обобщим характеристиките на нарковойната, наркоикономиката и икономиката на насилието – по-общо. Предлагаме и инструментариум за решаване на глобалния проблем с производството и експанзията на наркопазарите в глобален мащаб.

2. Кратко изложение на дисертационния труд

Дисертационният труд е обособен в следните части: Теоретична дискусия; Ендогенни фактори, въздействащи върху избухването и динамиката на нарковойната в Мексико; Екзогенни фактори, въздействащи върху избухването и динамиката на нарковойната в Мексико; Анализ на взаимодействието в/и между ендогенни и екзогенни фактори; Изводите и препоръките от мексиканската нарковойна - инструментариум за разрешаване на глобалния проблем с наркотиците и Заключение.

ПЪРВА ЧАСТ: ТЕОРЕТИЧНА ДИСКУСИЯ

В **Теоретичната дискусия** въвеждаме основния понятиен апарат, който използваме като инструмент за анализиране на различните аспекти на нарковойната в Мексико, определянето на степента на взаимодействие

между различните фактори и извличането на изводите и препоръките. В допълнение, тук е включен теоретичен преглед на литературата по изследвания проблем.

Правим преглед на обособилите се тематични дялове изследващи нарковойната в Мексико, като предварително изясняваме значението и обхвата на редица понятия, като - нарко-картел; организираната престъпност; насилие; нарко убийство; икономическо насилие; транснационално престъпление; организирана престъпна група; нарковойна; провалена държава; пленена държава; ерозия на институционалността; наркодържава; корупция; пране на пари и др.

Изяснено е мястото на самата наркоикономика в рамката на глобалните икономически взаимоотношения – в обхвата на незаконната черна икономика, в която дейностите са незаконни и се укриват от официалните власти.

Тук поясняваме, че контролът в международната среда върху наркотичните и психотропни вещества се осъществява посредством три приети от ООН инструмента - Единната конвенция по упойващите вещества от 1961 г.; Конвенция за психотропните вещества от 1971 г. и Конвенцията за борба срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества от

1988 г.¹ Изпълнението на включените в тези Конвенции разпоредби се подпомага от Протоколите към тях, както и от други два приети от ООН инструмента, като Конвенцията на ООН за транснационалната организирана престъпност от 2000 г. и Конвенцията на ООН срещу корупцията от 2000 г. Националните механизми за борба с наркотиците и престъпните организации в Мексико, както и във всяка една друга държава-член на ООН, са в духа на цитираните документи.

При разработването на дисертацията са използвани редица доклади; анализи и статистики на UNODC. За изясняване на социално-икономическия контекст на проблема: и при проверка на заложената хипотеза са използвани доклади и оценки на World Bank; International Monetary Fund; OECD, CICAD и други регионални и международни организации.

Използвана е информация от анализите и разработките на редица автори, които разглеждат проблема от различни гледни точки: симбиозата между политическата система и нарко-картелите, както и ерозията на институционалността; политическите промени в мексиканската държава; социално-икономическата среда и значението на наркоикономиката за

---

¹ UNODC, Treaties, извлечено на 28.05.2014 от <http://www.unodc.org/unodc/treaties/index.html?ref=menuup>

бедните и маргинализирани групи от населението; политическите промени от 2000 г. и свързаните с тях резултати; динамиката на престъпния свят в Мексико, както и влиянието на регионалните и международни фактори предопределящи зараждането и развитието на конфликта. Нарковойната в Мексико е широко застъпена тема в научната литература, което позволява натрупаната литература по проблема да бъде разделена в различни тематични дялове разглеждащи проблема от различни гледни точки.

ВТОРА ЧАСТ: ЕНДОГЕННИ ФАКТОРИ, ВЪЗДЕЙСТВАЩИ ВЪРХУ ИЗБУХВАНЕТО И ДИНАМИКАТА НА НАРКОВОЙНАТА В МЕКСИКО

Втора част в настоящия дисертационен труд, озаглавена **Ендогенни фактори, въздействащи върху избухването и динамиката на нарковойната в Мексико** представя и анализира:

1. Политическа среда и влиянието ѝ при формиране на наркоикономиката в Мексико преди 2000 г.;
2. Обем и структура на мексиканската наркоикономика;
3. Промяна в политическата среда през 2000 г., и изостряне на конфликта на държавата с нарко-картелите;
4. Политическият курс на президента Felipe Calderon;

5. Ерозия на институционалността;
6. Структурни финансово-икономически проблеми, бедност и социално неравенство, задълбочаване проблема с наркотърговията.

Дискусия върху основни аспекти в развитието на политико-икономическата система на Мексико хвърля светина върху значимостта на проблема с наркотиците. Изградените отношения на симбиоза между политическата власт и наркотрафиканти обяснява размера на наркоикономиката и нейното пагубно въздействие върху просперитета на цялото общество.

Институционално-революционната партия на Мексико /IRP/, създадена през 1929 г., установява не само правилата на политическата игра, но утвърждава и корупцията, като инструмент за постигане на договореност с недоволни реакционни сили и за намаляване на предизвиканото от революцията насилие.

Връзката между IRP и наркотърговците в Мексико започва още през първата половина на XX в., като до края на Втората световна война отношенията между управляващата партия и наркотрафикантите вече са

затвърдени.² IRP разглежда наркотърговията, като източник на печалба, покровителство и власт. Партията създава трайна мрежа от политически, полицейски и военни връзки, което дава възможност на наркотрафикантите да култивират, произвеждат и изнасят към САЩ кокаин, хероин и марихуана.

Наложените корупционни практики в мексиканската политическа система преди 2000 г. изпълняват няколко основни функции – установяване на политическо съгласие; намаляване на насилието и конфликтите сред различните политически групи. Споделянето на политическите позиции прави режима по-гъвкав; подкупването на реакционните сили създава съучастническа мрежа и засилва лоялността, дисциплината и политическите ангажименти. Корупцията насърчава запазването на социалния мир, което дава възможности за мобилност на елитите без насилие и с широк консенсус.³

През 80-те години на XX в. се появяват обществени сили настояващи за трансформация на политическата власт. В резултат на това започва трансформацията от силно централизирана, де факто военна

---

² O'Neil, S., The real war in Mexico: How democracy can defeat the drug cartels, Foreign Affairs, vol. 88, no. 4, July/August 2009, p.65

³ Nieto, N., Political Corruption and Narcotracking in Mexico, извлечено на 27.05.2014 от http://www2.hu-berlin.de/transcience/Vol3_Issue2_2012_24_36.pdf

държава в държава, която професор David Jordan нарича „анократична” демокрация. Мексико придобива формални демократични характеристики, но в същото време продължава да функционира и старата система на автократия, при която управляващия елит не среща никакъв контрол и не му се търси отговорност.⁴

Управлението на IRP може да се разглежда като висша форма на нарко-корупционна система. Тя поддържа висок стабилитет на пазара на наркотици. От една страна нарко-картелите си осигуряват подкупи и поддържат ниски нива на насилие, а от друга висшите функционери на партията защитават наркотрафикантите и разрешават конфликтите между тях.

Тази система залязва след като през 80-те и 90-те г. на XX в влиянието на IRP започва да се понижава.

Разследването на убийството през 1985 г. на агента на DEA на САЩ - Enrique “Kiki” Samarena установява съществуването на изключително тесни връзки между нарко-картелите в страната и висшите политически лица, включително лица от семейството на президента Luis Echeverria.

---

⁴ Jordan, D., *Drug Politics: Dirty Money and Democracies*, University of Oklahoma Press, 1999, p. 19, 142–157

Множество разследвания, от 80-те и 90-те години на XX разкриват механизми на патронаж върху наркотрафика от страна на редица висши мексикански политици и администратори. Сред тях са главният прокурор на страната; министрите на вътрешните работи, транспорта, отбраната, образованието и рибарството; ръководителят на полицията в столицата Mexico city; ръководителят на звеното в полицията за борба срещу наркотиците, както и други разследващи и пряко свързани в борбата срещу наркотиците служители. Братът на президента Carlos Salinas de Gortari - Raul Salinas е арестуван за поръчване на убийството, като в хода на самото разследване прокурорите разкриват, че той е замесен с прането на пари водещи до местните нарко-картели.

В научната литература съществуват множество предположения относно точния обем на мексиканската наркоикономика. UNODC отбелязва, изводите в много случаи почиват на допускания.⁵

Наркотърговията в Мексико е високододононосен и добре диверсифициран бизнес, концентриран до 2006 г. в производството и доставката основно на три наркотични продукта за пазара на САЩ – марихуана, кокаин и херон. Според анализаторите, 70% от всички

---

⁵ UNODC, Estimating illicit financial flows resulting from drug trafficking and other transnational organized crimes, извлечено на 27.05.2014 от http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_financial_flows_2011_web.pdf

консумирани по това време в САЩ наркотици са произведени и/или транспортирани от Мексико.⁶

През последните години продължава да се разширява производството на метамфетамин в Мексико.

Официалните власти на САЩ и Мексико признават, че търсенето на наркотици в САЩ е основният финансов двигател за мексиканските наркокартели.

Част от политическите анализатори приемат за правдоподобни оценките на Carlos Resa Nestares,⁷ според които мексиканските годишни печалби от наркотърговията възлизат на суми между 3.2 и 9.91 млрд. щ. д. Според автора пикът на печалбите е в началото на 90-те години на XX в. - 9.91 млрд. щ. д.

Общ анализ на най-големите 500 компании в Мексико разкрива, че над 50 от тях отчитат много по-голяма доходоносност спрямо останалите идентични компании. Това дава основание на Sergio Ferragut да твърди, че се разкрива потенциал за пране на пари в диапазон 6-12 млрд. щ. д.

---

⁶ Payan, T., *The three U.S.-Mexico border wars. Drugs, immigration and homeland security.* Praeger Security International. Westport, CT, and London, Praeger Security International, 2006

⁷ Nestares, R. C., "El valor de las exportaciones mexicanas de drogas ilegales, 1961- 2000." Colección de Documentos. Universidad Autónoma de Madrid. Madrid, 2003

годишно.⁸ За съжаление властите успяват да ракрият само една малка част от случаите на пране на пари.

Икономическите ползи от наркоикономиката в Мексико могат да се разделят основно в три основни групи: заетост, финансови потоци и инвестиции.

Специалистите се обединяват около тезата, че обща черта между въвлечените в мексиканската наркоиндустрия е бедността.

Сами по себе си отделните индустрии се възприемат като положителни елементи за развитието на икономиката. Причините са две – нарастващият брой индустрии в една икономика намалява рисковете от силен икономически спад,⁹; наличието на многобройни търговски организации създава благоприятна инвестиционна среда.

В тази връзка, следва ясно да се дефинират отличителните белези на наркоиндустрията.

---

⁸ Ferragut, S., *Organized Crime, Illicit Drugs and Money Laundering: the United States and Mexico*, 2012, извлечено на 28.05.2014 от http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/International%20Security/1112pp_ferragut.pdf

⁹ Sebnem K., Bent E. Sorensen, Oved Yosha, *Risk Sharing and Industrial Specialization: Regional and International Evidence* *American Economic Review*, Vol. 93, № 1, June 2003

Robert MacCoun и Peter Reuter¹⁰ идентифицират над 50 негативни обществено-икономически явления в резултат от развитието на наркотърговията и употребата на наркотици.

В периода 2002 – 2004 г. настъпва съществена промяна в развитието на наркоиндустрията, която предопределя и преобръщането на тренда по отношение на генерираните приходи и разходи от наркоиндустрията в мексиканската държава.

Избирането през 2000 г. на Vicente Fox за президент на страната поражда свръхопачквания в обществото за коренно преобразуване на социално-икономическата система. Тези очаквания не се реализират. Ваер¹¹ излага причините за това.

С избирането за президент на Fox, IRP изпада в тежка опозиция спрямо президента и постоянно се опитва да го саботира в Конгреса.

Тъй като мексиканското правителство се нуждае от мнозинство за да прокара законодателните си актове в двете камари на парламента, то IRP се превръща във властови инструмент, който по всяко време е в готовност да блокира предложеното от президента законодателство.

---

¹⁰ MacCoun, R., P. Reuter, Drug war heresies: Learning from other vices, times, Cambridge University Press, Cambridge, 2001

¹¹ Ваер, М., Mexico At An Impasse, Foreign Affairs 83, no. 1, January/February 2004, p. 101-113, извлечено на 28.05.2014 от <http://saldanha.pbworks.com/w/file/attach/51929793/Fox%20Article.pdf>

Единствената стратегия на действие, развиваща се по усмотрение на президента, е ограничената употреба на военни сили в зоните на действие на нарко-картелите.

Единственото нещо, което Vincente Fox е в състояние да направи е въвлечането на военните в борбата с нарко-картелите. Възлагат се функции върху част от военния персонал за оказване помощ при осъществяването на полицейските задължения в страната.

Нарко-картелите се възползват умело от този политически контекст и с времето стават още по-силни, докато държавата отслабва и става неспособна да се справи с тях.

Методите с които си служат нарко-организациите са брутални и садистични, поради което възниква нужда от силен отпор на държавната власт за справяне с проблема.

По време на управлението на Vicente Fox действията срещу наркотрафика и организираната престъпност са насочени срещу унищожаването на посежите с наркотични растения и съоръженията за складирането им, залавянето на големи пратки с наркотици и реализирането на важни реформи в армията и правоприлагащите власти.

Нанасят се тежки удари върху нарко-картелите, което ускорява фрагментирането им и избухването на кръвопролитни битки помежду тях за контрол върху територия.

Ministry of Public Security докладва, че нивото на свързаните с наркотиците убийства през януари 2005 г. достига средно 3.3 на ден.¹²

За да се справи с тази вълна от насилие президентската администрация на Vicente Fox приема през 2005 г. план за сигурност /известен като Secure Mexico/, който поради сериозността на проблема предвижда по-високата степен на въвличане на федералната полиция в борбата с наркотрафикантите, както и използването на армията в мисиите.

Политическите промени водят до разрушаване на постигнатите от нарко-картелите неформални споразумения и договорености с представителите на властта.

С това до голяма степен се намалява ролята на държавата като арбитър и посредник в трафика на наркотици в страната.

Политическото противопоставяне и блокиране в мексиканската държава продължава до избора за президент на Felipe Calderon.

---

¹² Belo, R., México/narcotráfico: guerra sin cuartel, 2005, извлечено на 28.05.2014 от http://news.bbc.co.uk/1/hi/spanish/latin_america/newsid_4246000/4246619.stm

В началото на мандата си през 2006 г. президентът Felipe Calderon не само обявява война на мексиканските нарко-картели, но през целия период на управление¹³ води активна войнствена политика срещу организираната престъпност в страната.

В речта си при встъпването в длъжност президентът Calderon очертава десет приоритетни области в бъдещата си работа, като на първо място поставя нуждата от подобряването на сигурността и борбата с престъпността.

12 дена след поемането на президентската власт Calderon разпорежда стартирането на офанзивни операции срещу нарко-картелите, като мотивите му са изразени в следните изявления: „Бях сериозно обезпокоен от нарастващото насилие свързано с наркотиците и съществуващите криминални групировки опитващи се да изземат контрола над цели региони.“¹⁴

Всъщност офанзивата на Calderon е пряка реакция от устойчивите нива на насилие, ръста на потреблението на наркотици, и оспорването от страна на наркотрафикантите на държавния суверинитет върху големи териториални части на страната.

---

¹³ 2006-2012 г.

¹⁴ Thomson, A., Interview transcript: Felipe Calderón, 2007, извлечено на 28.05.2014 от <http://www.ft.com/cms/s/2/317c1bbc-ab01-11db-b5db-0000779e2340.html#axzz2E26BAGNt>

Мексиканското правителство развива цялостна стратегия в борбата срещу организираната престъпност и в частност с нарко-картелите. В стратегията са заложени множество компоненти, между които съществува тясна взаимосвързаност, а основен инструмент е използването на армията.

Предприетата от Felipe Calderon офанзива дава бързи резултати. Реализират се няколко огромни в световен мащаб разкрития; приети са някои важни нормативни документи; отстранени са част от нарколидерите в страната.

Въпреки всичко успехите се оказват краткосрочни. Процесите в престъпните организации са изключително динамични и всяка освободена територия или ниша много бързо се заема от други „играчи“ или новопоявили се престъпни образувания.

Първоначалните действия на държавата срещу организираната престъпност са поседвани от бум на насилието. Нарко-картелите се съвземат от удара и предприемат контра-атака. Нивата на убийствата в държавата се увеличават над 3 пъти годишно.¹⁵

---

¹⁵ Molzhan C., V.Rios, D. Shirk, Drug Violence in Mexico Data and Analysis Through 2011. Third annual report by the Trans-Border Institute (TBI) on drug violence in Mexico, Joan B. Kroc School of Peace Studies at the University of San Diego, 2013, извлечено на 28.05.2014 от <http://justiceinmexico.files.wordpress.com/2013/02/130206-dvm-2013-final.pdf>

Политиката на президента е подложена на силна критика. Основна цел на войната срещу нарко-картелите е възвръщането на сигурността в обществото, намаляване на насилието и неутрализиране на силното влияние на наркотрафикантите. Критичният анализ се съсредоточава най-вече върху мащабното използване на полицията и армията в конфликта, с което се пренебрегват икономическите аспекти на проблема, антикорупционните стратегии и работата по превенция на риска. Заради водената борба хиляди хора са убити и изчезнали в периода 2006 – 2012 г.

Критиците на водената от президента политика, включително и парламентарната група на IRP в Сената, твърдят, че приложената стратегия за война срещу нарко-картелите е неадекватна още от самото начало, тъй като не включва превантивни мерки за справяне с проблема.¹⁶ Те обръщат внимание, че правителството не конкретизира целите на стратегията, както и кога ролята на армията в конфликта се изчерпва и се създава необходимост за изтегляне на нейното участие в борбата с нарко-картелите.

Важна част от критиките се съсредоточават върху обстоятелството, че стратегията на война срещу мощните нарко-картели в страната никога не

---

¹⁶ Becerril, A., V. Ballinas, La estrategia anticrimen de Calderón "es fallida", 2012, извлечено на 28.05.2014 от <http://www.jornada.unam.mx/2012/11/08/politica/014n2pol>

е обсъждана в Конгреса или обществото. На президента така му е отказана легитимност в действията, след крехката победа на изборите.¹⁷

Стратегията на Felipe Calderon се разглежда като опит за политическа легитимация на изборната му победа и туширане на многобройните протести срещу съмненията за извършени манипулации на окончателните изборни резултати.

Най-мощният фактор за обявяване на нарковойната в Мексико през 2006 г. е личността на президента Felipe Calderon. Останалите фактори, които са разгледани в дисертацията са по-скоро предпоставки водещи до радикалното противопоставяне на държавата срещу нарко-картелите. Тяхното въздействие върху социално-икономическия живот на мексиканското общество би се запазило дори при отсъствие на нарковойна.

Ерозията на официалните институции е друго широко направление в научната литература по въпросите на нарковойната в Мексико. Симптоматично, в някои от най-бедните райони в Мексико институции почти не съществуват.

---

¹⁷ Riding, A., Turning Back or Moving On?, June 27, 2012, извлечено на 28.05.2014 от http://www.nytimes.com/2012/06/28/opinion/is-mexico-turning-back-or-moving-on.html?_r=1&

Корупцията и маргинализацията сред правоприлагащите власти са в размери, насърчаващи ангажимента на последните в защита на наркотрафика.

Gonzalez¹⁸ посочва: Новата политическа линия от 2000 г. насърчава противопоставянето на част от правоприлагащите служители на предлаганите подаръци от страна на нарко-картелите. „Отклоняването на оферти“ от страна на престъпните групировки обаче е невъзможна при заплахи за насилие и убийства.

Корупцията сред държавната администрация е може би най-важната причина за неуспеха на предприетата политика от Felipe Calderon. Тя е ендимична за Мексико от дълго време – държавният пост се разглежда като средство за натрупване на лично богатство.

Служител на DEA коментира, че „ситуацията в северно Мексико е нещо като Chicago на Al Capone и откритата война.“¹⁹

Различните полицейски части в страната /федерални, щатски и общински/ са твърде лошо подготвени, инфилтрирани с подставени лица на криминалните групировки и корумпирани за да адресират ефективно

---

¹⁸ Gonzalez, F., Mexico's Drug Wars Get Brutal, извлечено на 28.05.2014 от <http://www.countthecosts.org/sites/default/files/Mexico's-Drug-Wars-Get-Brutal.pdf>

¹⁹ Brands, H., Mexico's narco-insurgency and u.s. counterdrug policy, Strategic Studies Institute, 2009, р. 11, извлечено на 28.05.2014 от <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/pub918.pdf>

предизвикателството свързано с организираната престъпност. Към декември 2006 г., когато е обявена войната срещу нарко-картелите на щат са едва 6 хил. федерални полицаи в страната.²⁰ Това са и основните причини Felipe Calderon да използва армията, като основен инструмент в противоборството с нарко-картелите.

Често операциите на армията се саботират от коруптирани полицейски служители, които активно сътрудничат на организираната престъпност.

В някои от мексиканските градове огромна част от личния състав на полицейските части е уволнен заради корупция и връзки с организираната престъпност.

В тази връзка възниква и въпросът кой тогава следва да поведе битката срещу нарко-картелите. Увереността на президента Calderon е, че войната срещу престъпните организации трябва да се води от армията.

До известна степен решението му е предопределено от структурата на силите за сигурност в страната. Мексиканската държава не разполага с

---

²⁰ Впоследствие техният брой нараства до 38 хил., като при подбора на кадрите се прилагат по-строги изисквания по отношение на предварителното проучване на кандидатите и се прилагат по-целенасочени тренировки. Именно части от федералната полиция заместват мисии на армията в някои територии на страната.

единна национална полиция, а полицейските сили се поделят на градски и щатски.

В допълнение, съдебната система на Мексико не разполага със специфични закони насочени срещу бандите и организираните престъпни групировки. Правораздаването в мексиканската държава е толкова слабо, че едва 1-2% от всички криминални престъпления биват наказани.

Друг важен фактор, който облагодетелства нарко-картелите е липсата на засилен контрол във финансовата система.

Липсата за огромна част от населението на икономически възможности и финансови средства за оцеляване спомага за разширяване и укрепване на местната организирана престъпност.

Въпреки статута на Мексико, като държава със средни доходи и член на OECD, то от край време бедността е широко разпространена. Показателно в това отношение е, че в периода 1992 – 2012 г. средно около 50% от населението живее под линията на бедност съотнесена към националните стандарти – за 2012 г. делът е 52.3% или 63 млн. мексиканци.²¹

Средните стойности за държавите от OECD показват, че приходите на 10% от най-богатата част от населението са 9 пъти по-високи спрямо 10%

---

²¹ Хора живеещи с по-малко от 4 щ. д. на ден.

от най-бедната част на населението. В мексиканската държава това съотношение е 27 към 1.²²

Комбинацията от крайна и отчайваща бедност и щедростта от страна на нарко-картелите е предпоставка за разширяване влиянието и структурите на последните сред обществото.²³

Според оценките на Killebrew²⁴ в култивирането, производството и трафика на наркотици участват около 450 хил. души.

Част от изследователите смятат, че настоящото противопоставяне в Мексико представлява нещо подобно на концепцията на Karl Marx за класовата борба и теорията за социалния конфликт, като „хората в неравностойно положение от големите градове отправят чрез насилие предизвикателства към установения градски социален ред.“²⁵

---

²² OECD, An Overview of Growing Income Inequalities in OECD Countries: Main Findings, OECD, 2011, извлечено на 28.05.2014 от <http://www.oecd.org/els/soc/49499779.pdf>

²³ Roig-Franzia, M., Mexican Drug Cartels Making Audacious Pitch for Recruits, May 7 2008, Washington Post, извлечено на 05.01.2015 от <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/05/06/AR2008050602566.html>

²⁴ Killebrew, R., Criminal Insurgency in the Americas and Beyond. PRISM Security Studies Journal, 2 (3), 2011, p. 33-52, извлечено на 28.05.2014 от http://cco.dodlive.mil/files/2014/02/Prism_33-52_Killebrew.pdf

²⁵ Acharya, A. K., Urban Violence in Northern Border of Mexico: A Study from Nuevo Leon State. Sociology Mind, 1 (4), 2011, p. 177-182, извлечено на 28.05.2014 от <http://www.scirp.org/journal/PaperDownload.aspx?DOI=10.4236/sm.2011.14023>

О'Neil²⁶ подчертава, че с едни икономики изпаднали в депресия /каквито са тези в Мексико и САЩ в резултат на световната финансово-икономическа криза от 2008 г./, наркотърговията се превръща в привлекателна дейност в сравнение с търсенето на възможности за реализация в рамките на легалната трудова заетост.

В научната литература съществува консенсус, че причините за смъртоносното насилие често се коренят в бедността, неравенството, несправедливостта и социалната маргинализация. Традиционният подход анализира престъпността, като последица от бедността, неравенството и липсата на човешки капитал.²⁷

---

²⁶ O'Neil, S., The real war in Mexico: How democracy can defeat the drug cartels, Foreign Affairs, vol. 88, no. 4, July/August 2009, p.63 - 77

²⁷ Fleisher, B., The Effect of Income on Delinquency, American Economic Review 56, 1966, p. 118 – 137; Ehrlich, I., Participation in Illegitimate Activities: A Theoretical and Empirical Investigation, Journal of Political Economy 81, 1973, p. 521 – 565, извлечено на 28.05.2014 от <http://people.terry.uga.edu/mustard/courses/e8420/Ehrlich.pdf> ; Bourguignon, F., Crime, Violence and Inequitable Development, Annual World Bank Conference on Development Economics, Washington, April 28-30, 1999, извлечено на 28.05.2014 от <http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/84797-1251813753820/6415739-1251814010799/bourg.pdf> ; Fajnzylber, P., D. Lederman, N. Loayza, Inequality and Violent Crime, World Bank, 2002, извлечено на 28.05.2014 от <http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/Crime&Inequality.pdf> ; Bourguignon, F., Crime as a Social Cost of Poverty and Inequality: A Review Focusing on Developing countries, REVISTA DESARROLLO Y SOCIEDAD, UNIVERSIDAD DE LOS ANDES-CEDE, 2009, извлечено на 28.05.2014 от <http://ideas.repec.org/a/col/000090/005839.html> ; Bourguignon, F., Privatization in Development, World Bank, 2009, извлечено на 28.05.2014 от http://www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer?WDSPIB/2009/11/16/000158349_20091116131648/Rendered/PDF/WPS5131.pdf

ТРЕТА ЧАСТ: ЕКЗОГЕННИ ФАКТОРИ, ВЪЗДЕЙСТВАЩИ ВЪРХУ ИЗБУХВАНЕТО И ДИНАМИКАТА НА НАРКОВОЙНАТА В МЕКСИКО

В нарковойната в Мексико съществуват три фронта – на правителството срещу нарко-картелите; на междуособната война между нарко-организациите; и процесите на фрагментиране вътре в групировките.

Guerrero-Gutierrez²⁸ посочва, че склонността към насилие и нестабилност се увеличава пропорционално на степента на залавяне на нарколидери.²⁹

Fernando Escalante³⁰ акцентира, че след стартиране на нарковойната насилието нараства в цялата държава и се пренася върху територии, които преди това не са засегнати от наркотърговията.

Според Monica Serrano³¹ ефектът на „изместването” е присъщ проблем на политиките за борба срещу наркотиците.³²

---

²⁸ Guerrero-Gutierrez, E., Security, drugs, and violence in Mexico: A Survey, 7th North American Forum, Washington, USA, Lantia Consultores, S.C., 2011, извлечено на 28.05.2014 от [http://iis-db.stanford.edu/evnts/6716/NAF_2011_EG_\(Final\).pdf](http://iis-db.stanford.edu/evnts/6716/NAF_2011_EG_(Final).pdf)

²⁹ В исторически план еволюционното развитие на организираната престъпност в различните общества - от Япония и Китай до Италия и САЩ – свидетелства, че борбите и противоборството между отделните организации, картели и групировки е често явление, така както борбата между политическите лидери.

³⁰ Escalante, F. Homicidios 2008-2009, la muerte tiene permiso, *Nexos*, enero 2011, извлечено на 28.05.2014 от <http://www.nexos.com.mx/?p=14089>

³¹ Serrano, M., El problema del narcotráfico en México: una perspectiva latinoamericana', en Gustavo Vega y Blanca Torres (coord.) Los grandes problemas de México XII: Relaciones Internacionales, México, El Colegio de México, 2010, p. 177 – 204, извлечено на 28.05.2014 от <http://2010.colmex.mx/16tomos/XV.pdf>

³² Случаите в Мексико се отнасят до вътрешно държавни територии.

Едно обяснение на кръвавите сблъсъци са тежко въоръжените и добре обучени военнизиращи сили, които се борят за налагане на контрол върху търговията с наркотици. В борбата със съперниците си нарко-картелите привличат бивши войници, полицейски служители, криминални елементи, охранители, като по този начин създават собствени армии, защитаващи интересите им.

Според анализаторите, в началото на президентския мандат на Felipe Calderon в Мексико действат 4 големи нарко-картела.³³ Оттогава до 2012 г. в резултат на процесите на прегрупиране и фрагментиране се обособяват 7 доминантни нарко-картела,³⁴ като съществува дебат за точния им брой.

Нарко-картелите често се впускат в нови престъпни начинания, създават и разрушават пактове на сътрудничество, с което разширяват и изместват територията на войната.

В дисертацията е представена основна информация за най-влиятелните мексикански нарко-картели в периода до 2012 г.

---

³³ Tijuana cartel, Sinaloa cartel, Juárez cartel и Gulf cartel.

³⁴ Sinaloa, Los Zetas, Tijuana, Juárez, Beltrán Leyva, Gulf и La Familia Michoacana.

Веднъж направили своя исторически избор³⁵ да отсоаяват престъпните си интереси чрез противопоставяне на държавата, наркокартелите не само втвърдяват позицията си, но и дават мощен отпор във водената срещу тях нарковойна. Динамиката в мексиканския престъпен свят се явява структуроопределящ фактор по отношение на набора от възможности пред мексиканските власти във войната с местните наркокартели.

Състоянието на международната среда е екзогенен фактор оказващ влияние върху социално-икономическите процеси в Мексико и по-специално - върху динамиката в наркоикономиката на страната и произтичащия от нея конфликт. През 90-те години на XX в. транснационалната организирана престъпност се квалифицира, като „новата империя на злото“.³⁶ През 1996 г. ООН признава, че този вид престъпност е превърнат в „нова форма на геополитика“.

Най-сериозният приходоизточник за организираната престъпност е търговията с наркотици.

---

³⁵ По време на управлението на Vicente Fox, когато стартират първите по-мощни инициативи за борба с наркотрафика и осъществяване на натиск върху местните наркокартели.

³⁶ За първи път по време на конференция, организирана през 1994 г. от водещия мозъчен тръст във Washington - Center for Strategic and International Studies.

Към настоящия момент контролът върху наркотичните и психотропните вещества се реализира благодарение на трите основни инструмента на ООН – Единната конвенция по упойващите вещества от 1961 г.; Конвенцията за психотропните вещества от 1971 г. и Конвенцията за борба срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества от 1988 г. Изпълнението на включените в тези Конвенции разпоредби се подпомага от Протоколите към тях, както и от други два приети от ООН инструмента - Конвенцията на ООН за транснационалната организирана престъпност от 2000 г. и Конвенцията на ООН срещу корупцията от 2000 г.

По-голямата част от държавите в света са се присъединили към трите конвенции на ООН за контрол върху наркотиците,³⁷ които изграждат международната контролна система.

Разпространението и употребата на наркотици на глобално ниво е доказано сериозен проблем През 2008 г. Съвета за сигурност на ООН посвещава няколко свои сесии на темата за контрола върху наркотиците и въпросите свързани с организираната престъпност. За жалост, политиката за

---

³⁷ Към настоящия момент над 95% от всички държави в света са страни по трите международни конвенции за контрол върху наркотиците, като те са потвърдили своите задължения за пълното прилагане на включените разпоредби в конвенциите и за предприемането на всички необходими мерки за запазване интегритета на международния контролен режим върху наркотиците. Въз основа на всичко това са постигнати значителни резултати по отношение на възпирането на разпространението и употребата на упойващи и психотропни вещества, както и мониторинга върху химическите химикали използвани за производството на наркотици.

контрол върху наркотичните вещества към днешна дата е неефективна. Това посочват експертни доклади, подкрепящи се с данни за нивата на продукция и потребление на наркотици. Експертните оценки сочат: От престъпни дейности на глобално ниво ежегодно се генерират приблизително 2.1 трилиона щ. д.³⁸ Най-големите приходи за транснационалните престъпни организации, възлизащи на около 20%, постъпват от наркотърговията. Северна Америка остава най-големият незаконен наркопазар в света, както и регион с най-високи нива на докладвани убийства свързани с наркотиците.

Редица анализатори предупреждават: съществува спешна нужда за проучване на възможни варианти за разрешаване на глобалния проблем с наркотиците. Част от експертите и политиките подкрепят политики за легализирането на наркотичните вещества. ООН категорично изразява позицията си против пристъпването към подобни инициативи.

Динамиката на конфликта в Мексико очевидно се влияе от споменатите по-горе особености в глобалната политика по отношение на наркотиците.

Друг екзогенен фактор, с неговото влияние върху мексиканската наркоикономика, са териториалните съседи на Мексико. Особено силна роля

---

³⁸ UNODC, Estimating illicit financial flows resulting from drug trafficking and other transnational organized crimes, 2011, извлечено на 28.05.2014 от http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_financial_flows_2011_web.pdf

в това отношение играе наркопазарът в САЩ. Мексиканските нарко-картели доминират доставките и продажбата на едро на по-голямата част от наркотиците в САЩ и имат свои представители в повече от сто града в страната. Огромният пазар на наркотици в САЩ осигурява годишно няколко млрд. щ. д. свеж капитал за престъпната индустрия. През 2011 г. регистрираните наркомани в САЩ са 22.5 млн., което представлява 8.7% от съвкупното население на възраст над 12 години.³⁹

Мексико е традиционен доставчик на „черния” пазар в САЩ. Експортните му стоки включват алкохол - по време на Сухия режим; хероин - през Втората световна война; марихуана - по време на кьнтри културата през 60-те на XX в., а през последните години наркотици, като кокаин, хероин, марихуана и метамфетамини.

Със серия от приети закони в САЩ в началото на XX в. се забранява употребата на опиум, кокаин, марихуана и алкохол в страната. Въпреки това, федералното правителство на САЩ не успява ефективно да прекрати достъпа на гражданите до тези вещества. Мексико се превръща в основен източник и доставчик на забранените вещества.

---

³⁹ Results from the 2011 National Survey on Drug Use and Health: Summary of National Findings, U.S. Department of health and human services, извлечено на 28.05.2014 от <http://www.samhsa.gov/data/NSDUH/2k11Results/NSDUHresults2011.htm#Ch2>

След прекратяване забраната върху употребата на алкохол в САЩ през 1933 г., в страната нараства търсенето на наркотици, като марихуана, кокаин и опиати. Употребата на наркотиците нараства значително през 60-те и 70-те години на XX в. През 1971 г. президентът Nixon обявява война срещу наркотиците в резултат, на което стартират множество съвместни операции на специализираните власти на Мексико и САЩ по унищожаване на производствените мощности и трафика на наркотични вещества.

След като мексиканското правителство изгубва контрол върху борбата срещу нарко-картелите и започва да понася все по-сериозни удари от престъпните групировки, САЩ решават да се намесят индиректно в конфликта, като одобряват финансов план за подпомагане на мексиканското правителство в тежката битка. Става дума за Merida Initiative. В рамките на инициативата за период от 3 години САЩ се ангажира да окаже финансова помощ в размер на 1.4 млрд. щ. д. на Мексико и държавите от Централна Америка⁴⁰ с цел преборване на наркотрафика, бандите и организираната престъпност.⁴¹

---

⁴⁰ Държавите от Централна Америка, които са включени в инициативата са Белиз, Коста рика, Ел Салвадор, Гватемала, Хондурас, Никарагуа и Панама.

⁴¹ Seelke, C. R., J. S. Beittel, Mérida Initiative for Mexico and Central America: Funding and Policy Issues, Congressional Research Service, 2009, p. 1, извлечено на 28.05.2014 от <http://fpc.state.gov/documents/organization/127288.pdf>

Друг особено важен екзогенен фактор, оказващ влияние върху динамиката на нарковойната в Мексико са либералните американски закони за продажба и купуване на оръжие. С това може частично да се обяснят кървавите вендети в борбата на нарко-картелите и организираната престъпност в Мексико.

Друг екзогенен фактор за динамиката на наркоикономиката в Мексико е ролята на останалите латиноамерикански държави. Бумът в употребата на наркотици, като марихуана и кокаин, в САЩ през 60-те и 70-те години на XX в. води до превръщането на южноамериканските държави в масови производителки на наркотици. Нито една от тези държави обаче не успява да достигне производствените мащаби на Колумбия. В Колумбия съществуват 2 основни нарко-картела, които се борят за власт и надмощие и влизат в открит конфликт с колумбийското правителство в периода на 80-те и 90-те години на XX в. Ефектите от това противоборство се усещат далеч извън границите на колумбийската държава. По същото време DEA предприема масирани действия срещу колумбийските нарко-картели в САЩ, поради което те се изтеглят от американския пазар и оставят мексиканците свободно да продават на него. Вследствие на оказания натиск са разбити двете най-мощни криминални колумбийски организации - Cali cartel и Medellin cartel.

Мексико се намира в непосредствена близост до основните производители на кокаин. На югоизток пък Мексико граничи с централно американския регион, който е възприеман от анализаторите като „основен кръстопът” в търговията с наркотици. В посочения регион се включват седем държави,⁴² като всички те са засегнати в различна степен от търговията с наркотици, престъпността и бедността. Според изследванията на UNODC Ел Салвадор, Гватемала и Хондурас са държавите с най-високи нива на убийства в света.⁴³ UNODC признава, че трафика на кокаин катализира насилието в някои области.⁴⁴

Операиращите в Централна Америка нарко-картели могат да се разделят в две основни категории – ръководещи /транспортирането на наркотиците през региона/ и транспортиращи /наркотици/. Ръководещите нарко-картели са основно мексиканските транснационални престъпни организации; транспортиращите са местни престъпни организации в Централна Америка.

---

⁴² Белиз, Гватемала, Ел Салвадор, Хондурас, Никарагуа, Коста Рика и Панама.

⁴³ UNODC, Global Study on homicide 2011, 2011, извлечено на 28.05.2014 от http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/Homicide/Globa_study_on_homicide_2011_web.pdf

⁴⁴ UNODC, Transnational Organized Crime in Central America and the Caribbean: A Threat Assessment, Vienna, 2012, извлечено на 05.01.2015 от http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/TOC_Central_America_and_the_Caribbean_english.pdf

Транснационалните нарко-картели и местните транспортиращи престъпни групировки са проникнали в държавните институции на страните от Централна Америка в различна степен. Предприетите в средата на първото десетилетие на XXI в. по-твърди мерки срещу бандите в държавите от т. нар. “northern triangle”⁴⁵ не успяват да снижат нивата на насилие, а допринасят за някои негативни и неочаквани последици. В резултат на това, правителствата започват да прилагат „второ поколение“ програми срещу бандите, които се фокусират върху превантивни мерки спрямо рискови групи на младежите, интервенции насърчаващи младите хора да напуснат бандите и създаването на общински съюзи за преборване с престъпността и насилието.⁴⁶

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ: АНАЛИЗ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО В/И МЕЖДУ ЕНДОГЕННИ И ЕКЗОГЕННИ ФАКТОРИ

Четвърта глава на дисертационния труд прави анализ на взаимодействието между отделните фактори. Анализът включва 3 основни елемента: (а) степен на интра-групово взаимодействие на фактори, т.е - в рамките на ендогенната и екзогеннаа група респективно; както и (в) интер-

---

⁴⁵ Ел Салвадор, Гватемала и Хондурас.

⁴⁶ Dennis Rodgers et al., “Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions,” Small Arms Survey Occasional Paper 23, May 2009.

групово взаимодействие на фактори, т.е., взаимодействие между ендогенната и екзогенната група фактори.

За извършването на подобен анализ сме изготвили 5-степенна скала за оценка, в която 1 е най-ниската, а 5 е най-високата степен на взаимодействие.

Анализът на взаимовръзката между всички включени в дисертацията фактори е в подкрепа на формулираната от нас хипотеза, която гласи: Взаимодействието и автономното съществуване на две групи фактори – ендогенни и екзогенни – обясняват: /А/ мащабите на мексиканската наркоикономика; /Б/ естеството на водещата се нарковойна и /В/ допуснатите грешки на правителството в борбата с организираната престъпност.

Оценките от взаимовръзката между отделните фактори влияещи върху конфликта позволява създаването на ясна преценка за възможностите на националната държава и международната среда в борбата с породените от наркотиците проблеми в най-широк аспект. Този анализ би могъл да послужи за идентифициране на слабите звена в международната система за контрол върху наркотичните и психотропните вещества и в борбата с транснационалната организирана престъпност. Очевидна е необходимостта да се търси взаимовръзката между първостепенните причини за

наблюдаваната ситуация в Мексико; и как различните фактори се допълват помежду си в по-нататъчното ѝ влошаване.

В рамките на ендемогенната група, факторът ерозия на институционалността има много висока степен на взаимодействие с всички останали фактори. Високата степен на ерозия в институциите генерира множество проблеми, които стесняват кръга от възможности пред държавата ефективно да се бори с нарко-картелите.

Благодарение на неефективните и инфилтрирани с престъпни елементи държавни институции, президентът Felipe Calderon е принуден да използва армията във войната с нарко-картелите, като липсата на адекватно законодателство за борба с престъпността и неефективната правосъдна система дават силно предимство в полза на криминалните субекти.

От друга страна, факторът политически курс на президента Felipe Calderon е основен катализатор за избухването и динамиката на нарковойната в Мексико в периода до 2012 г. Макар да няма много висока степен на взаимодействие с всички изследвани ендемогенни фактори, радикалното противопоставяне на държавата спрямо нарко-картелите в страната навярно би отсъствало в случай че курсът на Calderon бе различен.

Според нас всички изследвани в дисертацията фактори в групата на екзогенните имат много висока степен на взаимодействие помежду си.

По отношение степента на интер-групово взаимодействие, установяваме че факторите „обем“ и „структура“ на мексиканската наркоикономика; и ролята на САЩ като фактор влияещ на конфликта – са с най-висока интер-групово валентност.

Обемът и структурата на мексиканската наркоикономика до голяма степен е функция от достиженията и пропуските на глобалната система за контрол над наркотиците, огромният наркопазар в САЩ, слаборазвитите южноамерикански държави с огромната престъпност в тях и динамиката сред самите криминални субекти, които структурират тази икономика.

САЩ имат първостепенна роля за избухването и направлението на нарковойната в Мексико в периода до 2012 г. Разглеждани като екзогенен фактор влияещ на конфликта в Мексико, политиката на САЩ – както и САЩ в качеството си на регионална среда - имат висока степен на взаимодействие с ендогенните за мексиканската наркоикономика фактори.

3. Заключение и изводи

Динамиката на конфликта в Мексико, и по-специално - радикалното противопоставяне на държавата срещу мощните местни нарко-картели е събитие, което е част от по-широк глобален процес. Той се изразява в търсене на възможности и подбиране на адекватен инструментариум,

държавата – от една страна; както и организациите /регионални и глобални/ - успешно да се противопоставят на дейността на транснационалната организирана престъпност.

Нарковойната в Мексико заема важно място в глобалния процес на борбата срещу наркотиците. Въпреки противоречивите и нееднозначни оценки на това явление, сигурно е едно: за първи път в света – държавната власт по своя инициатива се въвлича във военен конфликт срещу местни нарко-картели.

Резултатите от този военен конфликт и направените изводи имат огромно значение за по-нататъшно осмисляне на стойността на различни подходи, предприети от различни политически субекти за справяне с проблема с наркотиците на глобално ниво. Провалът на глобалната система за контрол върху наркотичните и психотропни вещества е факт. Той стои в основата на поредица негативни последици, които оказват пагубно въздействие върху общества и социални групи.

Въпреки това, следва да бъдат отчитани и положителните страни на наркотърговията. Макар и парадоксално от морална гледна точка, икономически, наркотърговията има определени позитивни аспекти. Тя създава заетост, генерира финансови потоци и свеж капитал, осигурява и инвестиции. В определени периферни в икономическо отношение региони и

по отношение на маргинализирани социални групи - наркоикономиката се явява единственото средство за оцеляване и прехрана.

Справедливостта изисква да се каже: Събитията в Мексико до голяма степен са функция на поведението на самата политическа класа. Известно е, че преди 2000 г. последната активно се ангажира на най-високо ниво⁴⁷ в изграждането, структурирането и протекционизирането на наркоикономиката в страната. Политиката на натиск срещу организираната престъпност в Мексико до голяма степен е част от последиците на политическа неефективност и институционален блокаж; и по-конкретно – от парламентарната криза в отношенията управляващи-опозиция по време на управлението на президента Vicente Fox. Впоследствие Felipe Calderon продължава тази политическа линия. Това е същностно и периодът, в който взаимоотношенията на нарко-картелите с държавните институции и властовия елит се променят. В новите условия нарколидерите вземат историческото решение да отстояват своите криминални интереси по пътя на въоръженото противопоставяне на институциите на държавата. Понякога дори и една парламентарна криза би могла да се окаже събитие, чийто

---

⁴⁷Включително членове на президентското семейство, министри, полицейски началници и други високопоставени служители в административно-властовата йерархия на държавата.

резултати далеч надхвърлят собственото ѝ времетраене, като отварят път за на политически курс, поет в кардинално различна посока.

И все пак – отново и отново, се налага един и същи извод: без ролята на президента Felipe Calderon – едва ли би се стигнало до избухване на нарковойната в Мексико. В тази връзка, е важно да заявим, че независимо от наличието на правни инструменти, международни ангажменти и изграден капацитет в правоприлагащите органи, - битката срещу транснационалната организираната престъпност все пак остава въпрос на колективен избор на националния политически елит и дори на личен избор на даден политик. Calderon обявява началото на войната без предварително съгласуване с основните политически и обществени фактори в страната, което поставя под сериозен въпрос легитимността на неговия акт. Използването на армията също се оказва въпрос с неизяснена докрай законосъобразност. На обществото са нанесени сериозни удари в хода на нарковойната; мащабите на институционалната ерозия в мексиканската държава са огромни. Държавата се оказва неспособна да гарантира обществения интерес и сигурността на народа.

В икономическо отношение - бедността и социалното неравенство се оказват мощни фактори стимулиращи структурирането и укрепването на нарко-картелите. Мексиканските нарко-картели се развиват като мощни

престъпни организации, които притежават възможност да оперират под една или друга форма в множество региони по света. В периода на разцвет на неолибералната политико-икономическа практика в световен мащаб, се създават благоприятни условия за укрепване на престъпния потенциал на транснационалната организирана престъпност. Проблемът с наркотиците е тясно свързан с въпроси, като прането на пари, трафикът на оръжия, корупцията, ерозията на институциите, насилието и убийствата.

В част от своите политики САЩ индиректно насърчават и симулират развитието на организираната престъпност в редица държави по света.

Отделно, днес в света съществуват множество региони и държави, където дейността на местната и транснационалната организирана престъпност създава ситуация на перманентна политическа и социално-икономическа нестабилност. Мексико граничи на юг с огромен регион включващ множество държави, които се оказват неспособни да се преборят с наркотрафика, насилието и престъпността. Всичко това облагодетелства развитието на мексиканските нарко-картели и наркоикономиката.

Препоръки:

Настоящото дисертационно изследване предоставя достатъчно информация и данни, позволяващи формулиране на поредица политико-практически препоръки. Необходимо е провеждане на широк глобален дебат за търсене на възможности за обединение на държавите-членки на ООН около единна стратегия спрямо производството, разпространението и употребата на наркотичните и психотропните вещества.

Би могло да се помисли за създаването на единен регистър в рамките на ООН, в който да се споделят добри практики в областта на контрола върху наркотичните вещества и информация за предприетите политически мерки за ограничаване на тяхната употреба сред обществото.

Ние предлагаме да се създаде международна система под егидата на ООН, която да се грижи за степента на прозрачност, отчетност и граждански контрол върху решенията на всеки един национален властови елит. Също така, препоръчваме създаването на регистър за оценка на риска и степента на криминализация на държавата.

В допълнение, ООН би могъл да разработи самостоятелно ежегоден Индекс на демокрацията; или да се включи със свои експерти в изработването му. Подобна система, би предоставила възможност за отчитане индивидуалните проблеми на всяка държава в условията на

демократизация или в контекста на предизвикателствата, с които се срещат дори и установените демокрации.

Обръщаме внимание, че нарковойната в Мексико може да послужи като добра аналитична изходна точка за всяка една политическа власт желаеща да се противопостави радикално на организираната престъпност и мощните нарко-картели.

В тази връзка, ние препоръчваме бъдещи потенциално радикални действия срещу криминални субекти да бъдат внимателно обмисляни и реалистично планирани. Това на практика означава, да се идентифицират приоритети, да се дефинират цели и да са подберат адекватни инструменти за тяхното постигане.

Можем единствено да препоръчаме бъдещите академични изследвания по въпроса да се ангажират с по-точно дефиниране на редица социално-икономически процеси и понятия, които имат пряко отношение към проблемите с наркотиците, икономиката на насилието и институцията на държавата.

4. Справка за публикациите по темата на дисертационния труд

- Есета за радикализма, сборник Радикализмът и младите, Софийски форум за сигурност, София, 2016

- Изследователска работа в научно-изследователски проект под ръководството на доц. Д-р Любов Г. Минчева по проблемите на трансграничните организирани престъпни мрежи, ерозията на държавни институции, и проблемите на демократизацията, 2011 – 2012 г. Софийски университет.

5. Справка за научните приноси в дисертацията

1. Обособяване на групите на ендегенните и екзогенните фактори, които въздействат върху избухването и динамиката на нарковойната в Мексико.
2. Измерване на значимостта на предложените фактори в 5-степенна скала за оценка.
3. Препоръки към по-нататъшни академични изследвания, политически практики и работа на международните институции по проблематиката на наркотрафика.

